

EESTI ADVOKATUUR

ESTONIAN BAR ASSOCIATION

Hr Rein Lang
Justiitsministeerium
Tõnismägi 5a
15191 Tallinn

Teie: 08.09.2008.a. nr 10.2-1/8837
Meie: 26.09.2008.a. nr 1-9/61

**Eesti Advokatuuri
ARVAMUS
Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku
ja vangistusseaduse muutmise seaduse eelnõule**

Lugupeetud härra minister,

Vastavalt justiitsministri 08.09.2008.a. pöördumisele Eesti Advokatuuri poole, annan käesolevaga Eesti Advokatuuri nimel arvamuse Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja vangistusseaduse muutmise seaduse eelnõule.

Eesti Advokatuur soovib kõnealuse eelnõuga seoses tähelepanu juhtida järgmistele asjaoludele.

1. Aresti tähtaja arvutamise tähtaja erisuse arvutamine

Eelnõu § 1 p.1 muudetakse Karistusseadustiku § 67, mille kohaselt tahetakse rõhutada, et ühele päevale arestile vastab 24 tundi. Seletuskirja III p.3.1 p.1 selgitatakse, et võib tekkida juhtumeid, kus lühiajaline arest, nt 2-päevane, võib osutada reaalsuses 13- tunniseks arestiks või ka lühemaks.

Käesoleval juhul soovitakse saavutada tulem, kus isik kannaks talle karistuseks määratud karistuse aja ära. Põhimõtteliselt ei saa püstitatud eesmärgile vastu väita.

Eelnõu koostajate mure, et isik kannab karistust eeldatust vähem, on mõistetav. Samas ei tohi põhiseaduse tähenduses isik viibida kinnipidamisasutuses ajaliselt pikemat aega kui talle määratud karistus. Kõiki isiku vabadust piiravaid meetmeid tuleb tõlgendada viisil, mis kõige vähem rikuvad isiku põhiõigusi. Juhul kui arest on määratud kestvusega 2 ööpäeva, ei saa esineda tõlgendust, et selle pikkus oleks enam kui 48 tundi. Juhul kui riik suudab tagada oma haldussuutlikkuse aresti tähtaja punktuaalses täitmisel, ei esine põhiseaduslikku riivet.

Vangistusseaduse § 75 lg.1 sätestab eelkõige korralduse, et igal juhul oleks tagatud kinnipeetavate-arestialuste isikute õigused ja et ei toimuks õiguste põhiseaduse vastane piiramine. Regulatsiooni muutmisel peab tagama vanglast-arestimajast vabastamise protseduurid vajadusel ka ööpäeva ringselt. Feltoodu võib mõjutada ka eelarvelisi vahendeid personalile.

2. Mittekariistusliku meetme – karistusjärgse käitumiskontrolli – sisseseadmine

Eelnõu kohaselt on karistusjärgne käitumiskontroll oma olemuselt lisameede, koormis süüdimõistetule, kes peab pärast karistuse kandmist arvestama oluliste piirangutega. Eeltoodud asjaolu peab olema ilmne ja ettenähtav põhikaristuse määramisel kohtu poolt. Eelnõu kohaselt leitakse, et käitumiskontrolli kohaldamise eelduseks on karistuse tervikuna ärakandmine ning käitumiskontrolli kohaldamise saab otsustada alles siis kui on selge, et isikut ei vabastata ennetähtaegselt.

Eelnõu seletuskirjast jääb arusaamatuks, millised karistuse kandmise ajal ilmnevad asjaolud võiksid mõjutada isiku suhtes täiendava mittekariistusliku meetme kohaldamist. Juhul kui eeltoodud meedet hakatakse kaalutlema pärast karistuse täielikku ärakandmist, võib see olla ja näida riigi administratsiooni subjektiivse sekkumisena isiku õigustesse.

Juhul kui isik on karistuse kandmisel kinnipidamisasutuses toime pannud mingeid rikkumisi, siis nende võimalike rikkumiste eest määratakse talle autonoomne karistus. Karistusjärgne käitumiskontroll ei saa olla hinnang põhikaristuse kandmisele.

Juhul kui seadusandja peab vajalikuks mittekariistusliku meetmena ette näha võimalikku karistusjärgset käitumiskontrolli, peab sellise käitumiskontrolli kui mittekariistusliku meetme ettenähtavus olema selge juba esimese astme kohtumenetluses.

Karistusjärgse käitumiskontrolli realiseerumine peab olema välja toodud süüdistusaktis ja lahendatud kohtuotsuse resolutsioonis. Analoogiliselt eelnõus toodud teise mittekariistusliku meetmega, peab antud küsimus olema käitumiskontrolli reaalseks rakendamiseks lahendatud enne põhikaristuse lõppemist. Analoogiliselt karistusjärgse kinnipidamisega tuleb tagada kaitseõigus, sh kaebeõigus. Kaitseõiguse realiseerimist selles tähenduses on täpsemalt käsitletud järgnevas punktis.

3. Mittekariistuslik meede – karistusjärgne kinnipidamine

Eelnõu seletuskirjas on veenvalt välja toodud meetme eesmärk ja vajadus.

Advokaat peab vajalikuks märkida, et isikult täiendava vabaduse võtmise osas ei ole piisavalt tagatud isiku kaitseõigus ja sellekohaste meetme rakendamisel ei nähta ette ka riigieelarvelisi vahendeid.

Eelnõu seletuskirja lk 17 neljandas lõigus kinnitatakse, et karistusjärgne kinnipidamine on suhteliselt raskelt isiku vabadusõigust riivav meede. Samas eelnõu kohaselt samastatakse antud meetme rakendamise ja kontrollimise kord vahistamise põhjendatuse kontrolliga.

Advokaat on seisukohal, et antud meetme rakendamise otsustamisel peavad olema tagatud nii isiku kaitseõigus kui ka (meetme rakendamise korral) kolmeastmeline kohtumenetlus. Juhul kui vaidlustamine on kaheastmeline, peab viimaseks astmeks olema Riigikohus.

Kui vahistatuse põhjendatuse kontrolli korral toimub korraline kriminaalmenetlus, siis

isiku kinnipidamise põhjendatus või põhjendamatus ilmneb antud menetluses tehtud lõpplahendis - kohtuotsuses. Isiku õigeksmõistmisel osutub ka varasema põhjendatud kahtluse alusel isiku kinnipidamine põhjendamatuks. Karistusjärgsel kinnipidamisel uut sisulist kohtulahendit ei järgne. Karistusjärgse kinnipidamise rakendamine on eelnõu kohaselt sõltuvuses karistuse lõppemise eelse reaalse olukorraga. Eeltoodud reaalne olukord kajastatakse karistusjärgse kinnipidamise rakendamise määruises, mis jääb ka lõpplahendiks kinnipidamise õigusliku alusena. Eeltoodud erisused nõuavad ka laiendatud määruskaebuse esitamise õigust.

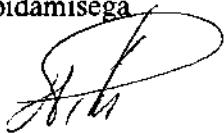
Eelnõus ettenähtud võimalus süüdimõistetul taotleda kaitsjat, peab olema ka realselt tagatav. Arvestades, et süüdimõistetu suhtes ei toimu kriminaalmenetlust tänase seadustiku tähenduses, tuleb määrata ka süüdimõistetu suhtes kaitseõigust tagav institutsioon (kinnipidamisasutus, prokuratuur või kohus). Eelnõus peetakse (lk. 18 viimane lõik) vajalikuks tervishoiutõõtaja kohustuslikku osalemist, samas kaitsja osalemine on jäetud süüdimõistetu otsustada. Sellist põhimõtet ei saa kriminaalmenetluse üldpõhimõtete alusel pidada piisavaks kaitseõiguse tagamiseks.

Eesti Advokatuuri arvates tuleks karistusjärgsete mitte-karistuslike meetmete rakendamise määruised eristada muudest määruskaebustest. Üheks võimalikuks variandiks võiks täiendada eelnõu § 2 p.9 sõnastust, täiendatakse § 391 sõnastusega „välja arvatud § 390 lg.4¹ määruised“.

4. Kokkuvõte

Kokkuvõtvalt on Eesti Advokatuur seisukohal, et eelnõu on Eesti õiguskorras vajalik, kuid enne seaduse vastuvõtmist tuleks seda olulisel määral muuta ja täiendada eelkõige isiku põhiõiguste tagamisel.

Lugupidamisega

Aivar Pilv
Esimees